

הפורתח בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שלישי ט' אייר תשע"ח | דף היומי בבלי: זבחים יא.
דף היומי בהלכה: מתחילת סימן ש"ח עד סעיף ב'.
מוסר: פרק י' מ"ולבד זה" עד "עוד נכלל בזה".
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק ה משנה ו עד משנה י.

הדף היומי בהלכה

הטעמים השונים לאיסור 'מוקצה'

למלאכת איסור, עלול לטעות מתוך עיסוקו בהם ולעשות מלאכה באמצעותם. ויש אומרים שאיסור מוקצה הוא 'גדר' לאיסור 'הוצאה', דהיינו שאילו הותר לטלטל כל חפץ שהוא, היה הדבר גורם להכשל במלאכת הוצאה; ולמרות זאת, לא גזרו שלא לטלטל מאומה, שהרי אין גוזרים על הציבור גזירה שאינם יכולים לעמוד בה.

[משנ"ב שח, הקדמה; ביאורים ומוספים דרשו, 1]

איסור 'מוקצה' הוא גזירת חכמינו ז"ל, והראשונים כתבו טעמים שונים לאיסור זה. יש אומרים: שאם יהיה אדם רשאי לטלטל בשבת כדרך שמטלטל בחול, תהיה השבת בעיניו כחול - 'יארגן' את ביתו, יעביר חפצים מחדר לחדר, יאחסן חפצים במחסן, ועוד; ונמצא שלא תהיה השבת יום מנוחה לישראל. ובנוסף, אלו שאינם עוסקים במלאכה במשך ימות השבוע - תהיה השבת עבורם כיום חול ממש, ללא שבייתה הניכרת. ועוד, שאילו הותר לטלטל כלים שנועדו

הדף היומי בהלכה

האם מותר להזיז בשבת ארון כבד?

וכן חפץ העומד לשימוש המותר, אך מחמת כובדו, או ערכו וחשיבותו, משתמשים בו במקומו ומקפידים שלא להזיזו כלל, וכגון ארון כבד, שידה עתיקה, וכדומה - אסור לטלטלו, אך מותר להשתמש בו במקומו. ואם אין מקפידים שלא להזיזו, אך קובעים לו מקום מסוים, כגון חפצי נוי יקרים - נחלקו הפוסקים אם נחשב כמוקצה מחמת חסרון כיס.

[שו"ע שח, א-ב, משנ"ב הקדמה, א, ב, ג, ו, ז, רח, וביה"ל ד"ה חוץ; ביאורים ומוספים דרשו, 5, 10 (וראה עוד שם) ר175]

חפץ שבעליו נזהר ומקפיד שלא להשתמש בו לשום שימוש שהוא מלבד שימושו הייעודי, כדי שלא יתקלקל או יפגם, ומשום כך אינו מזיזו ממקומו אלא לצורך שימושו הייעודי - וכגון סכין של שחיטה - הריהו מוקצה 'מחמת חסרון כיס', ואסור בטלטול בשבת.

ואם שימושו הייעודי של החפץ מותר בשבת, וכגון גביע זהב - אינו נחשב כמוקצה מחמת חסרון כיס. אולם, חפץ העומד למכירה, שהמוכר מקפיד שלא ישתמשו בו - הריהו מוקצה גם כשעומד לשימוש המותר בשבת; וכגון צלחות וסכו"ם.

הדף היומי בהלכה

האם מותר לטלטל נייר צבעוני בשבת?

- נחשבים כמוקצה מחמת חסרון כיס לכלל הדעות. ומחברת שכתבו בה בעמוד הראשון בלבד - מותר לטלטלה, מפני שחלקה הכתוב חשוב יותר מהחלק הריק. ודפדפת שדפיה מחוברים בצדם בפס דבק - דינה כמחברת. ואוג'ין דפים ('קלסר') שיש בו דפים מלאים וריקים - נחלקו הפוסקים אם מותר לטלטלו.

[משנ"ב שח, ג; ביאורים ומוספים דרשו, 6-7]

במשנה ברורה כתב שנייר ריק הוא מוקצה 'מחמת חסרון כיס'. ובזמננו, שאין חשיבות לדף נייר בודד - יש אומרים שאף על פי כן נחשב למוקצה מחמת חסרון כיס, מפני שאדם בר דעת אינו מאבד נייר שיוכל לכתוב עליו, וכן מקפיד שלא להשתמש בו לדברים אחרים; ויש חולקים.

במה דברים אמורים? בנייר לבן רגיל; אבל נייר בריסטול, נייר צבעוני, דפי 'מכתב'ה, וכיוצא בהם, שערכם רב יותר, וכן דפדפת ריקה, או מחברת ריקה

רבי משה ניגש נמרצות אל הסגל הרפואי והודיע כי לא יניח להסידים לשהות פה ביום הכיפורים לבדם. הוא נוטל אפוא על עצמו את מלוא האחריות לכך שיקבלו בביתו את כל הטיפול הדרוש להם

ליאראצייט הגה"צ רבי משה הגר זצ"ל ראש ישיבת סערט וזי'ניץ ובעל 'ברכת משה' - ט' באייר תשנ"ט

הפצועים ומה ייעשה בהם. שעה ארוכה בילה רבי משה ליד מיטותיהם כשהוא מתלווה אליהם בכל שלבי הקבלה, האיבחון והטיפול, כמו כל הזמן שבעולם עומד לרשותו. השעון כאילו עמד ממהלכו ערב יום הכיפורים, עצר ממרוצתו, ואין לו לרבי משה עתה בעולמו אלא ד' אמות של מצוות ביקור חולים בלבד. רק כאשר ניכר היה מבעד לחלונות בית החולים כי כדור החמה מתכוון כבר בכל הרצינות לצלול אל תוך מימי הים, וכי קול היכל נדרי' עומד לפרוץ אל היקום, התעשת רבי משה מרועגו הנצחי, ניגש נמרצות אל הסגל הרפואי והודיע כי הוא נוטל עמו את הפצועים לביתו. הוא לא יניח אותם לבלות את יום הכיפורים פה לבדם, נוטל הוא אפוא על עצמו את מלוא האחריות כי הפצועים יקבלו בביתו את כל הטיפול הנדרש להם במהלך היממה הקרובה. ארכו להם הדקות לאנשי הסגל עד אשר נוכחו לדעת כי לא זה האיש ולא זו השעה למהלכות. הם נחלצו אפוא להבהיר לו כי כל אחד מן הפצועים ייאלץ לחתום על טופס אחריות אישית בטרם שחרורו. אולם השעה המאוחרת לא הירשתה בשום אופן לביורוקרטיה למצות את עצמה, ורבי משה הצליח לשכנע כי חתימתו שלו בלבד תספיק בעד כולם. וכך, חפזים וקצרי רוח עזבו כולם את בית החולים בדרכם אל מעונו של ראש הישיבה. באותו יום הכיפורים בשעות הצהריים פרצה מלחמת יום הכיפורים הקשה והבלתי נשכחת. במוצאי יום הכיפורים כאשר חזרו הפצועים אל בית החולים כדי להשלים את הליך השחרור, היה כבר המקום מלא וגדוש בפצועי המלחמה. "היה לכם נס משמים שהחלטתם לצאת מכאן אתמול לפנות ערב", נמו להם אנשי הצוות, "שאלמלא כן נאלצים היינו לשלחם הביתה בעצם יום הכיפורים כדי לפנות את המקום בעבור החיילים הפצועים..."

(מתוך מאמר בעתון המודיע ביום השלושים)

היה הדבר בשנת תשל"ד, בערב יום כיפורים אחרי הצהרים. עמך בית ישראל מתכוון היה בסילודין לקראת היום הקדוש והנורא הממשמש ובא, ונערך לקראת אכילת הסעודה המפסקת והיציאה לבתי המדרש לתפילת כל נדרי.

במחיצתו של רבי משה ניתן היה למשש עתה ממש בידיים את ה'נועם יראתך' המשוך על כל שיעור קומתו התמירה ופניו המאירים, והחופף על כל סביבותיו ... רכון הוא על ספרי, עוסק בדביקות עילאית בהכנה דרבה לקול פעמיו הקצובים של היום הקדוש ההולכים וקרבים.

ואז, כמו מן הדלת האחורית התגנבה לה אל הקריה החסידית השאננה אשר במרומי הכרמל ידיעה על תאונת דרכים אשר ארעה במבואות חיפה, אשר בה מעורבים היו כמה מן החסידים אשר יצאו ממרכז הארץ כדי לחוג את היום הקדוש בצל רבם כ"ק האדמו"ר מסערט וזי'ניץ. אחדים מן החסידים נפצעו קלות ואושפזו בבית החולים רמ"ם בחיפה.

היהדות החרדית בחיפה מבורכת בעסקני מצווה. מבויעים של חסד מפכים בה בשופי ואיננה אלמנה ממבקרי חולים. אולם לדעתו של רבי משה, ערב יום הכיפורים שאני. חושש הוא שמא בשעה זו של בין הערביים של ערב יום הכיפורים לא ירבו הקופצים כדי לצאת ולסעוד את הפצועים בבית החולים, וכל אחד יסמוך על רעהו.

רבי משה אינו מתממה, בבת ראש נוחת הוא אפוא מגבהי הספירות העליונות בהן הוא שרוי עתה, משיל מעליו את דוק הדביקות האופייני לשעות נעלות אלו, נפרד בצער מספרי הקודש אשר בהם היה הוגה, מותיר אחריו פקודה חפוזה לבני ביתו לבלי המתן לו ולסעוד את הסעודה המפסקת בלעדיו, ויוצא בהול לבית החולים.

אכן, הוא, ראש הישיבה בכבודו ובעצמו, בנו של האדמו"ר זצ"ל ואחיו של האדמו"ר (שליט"א) [זצ"ל], מופיע בכל הודו והדרו בבית החולים לדעת את שלום

לאחר נסיעה של כ-10 דקות ביקש רבי שלמה מהנהג לחזור לאכסניה באומרו כי שכח משהו. הוא נכנס אל הבית ושב לאחר כחצי שעה. פליאתו של הנהג גברה כאשר נוכח כי אין בידו מאומה

זהירותו של הגה"צ רבי שלמה ברעוודא זצ"ל מכל שמץ חשש לחילול ה'

ורבי שלמה השיב לו: "שכחתי לומר תודה לבעל הבית הגוי". התפלא הנהג: "כל-כך הרבה זמן לקח הדבר?" ענה רבי שלמה: 'מכיון שנכנסתי לומר תודה, אמר לי בעה"ב כי ברצונו להראות לי את חצרו עם כל האילנות שבה. אם הייתי מסרב, הוא היה מספר לכולם: 'היה אצלי רב יהודי עם זקן גדול ולא התייחס אלי כראוי, והיה עלול להיגרם חילול ה'. לכן הוכרחתי להישאר עד שיסיים".

(איש לרעהו, מתוך חוברת 'מאת ה' היתה זאת')

ולא תחללו את שם קדשי (ויקרא כב לב)

בתקופה שהתגורר הגה"צ רבי שלמה ברעוודא זצ"ל בלונדון, יצא פעם למנוחה באחד הכפרים שבסביבות העיר. לקראת שבת היה אמור לחזור לביתו, שהיה במרחק של כשעתיים נסיעה.

התנדב אפוא אחד מתלמידיו להסיעו, וקבעו שייצאו מהכפר בשעה עשר בבוקר של יום ששי. והנה לאחר כעשר דקות של נסיעה ביקש רבי שלמה מהנהג לחזור באומרו כי שכח משהו. הם חזרו, ורבי שלמה נכנס לאכסניה. לאחר כחצי שעה חזר רבי שלמה, ומאומה אין בידו. הביע הנהג את תמיהתו,

"בהגיע זמן השיעור עליתי לבמה, קראתי את דף הגמרא ולאחר מכן אמרתי - אין לי מה לומר בפניכם על דף זה, וירדתי. ציבור בני הישיבה עמדו נדהמים..."

"בצורה כזאת אפשר להיות ראש ישיבה" - מעשה שסיפר מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל למרן הגרא"ז מלצר זצ"ל

ומודה על האמת (אבות ה ז)

שהיה בבחינת 'מרפסן איגרי'. על השיעור הזה, עלתה בדעתי בדרכי אל הישיבה פירכא, שהיתה בבחינת 'מרפסן איגרי'. איש לא היה מעלה על דעתו את השאלה הזו. המשכתי ללכת, ועלה בדעתי תירוץ על הפרכא, והתירוץ אף הוא היה 'מרפסן איגרי'. איש לא היה מעלה על דעתו תירוץ כזה. אבל הואיל וסבור הייתי שזה לא על דרך האמת, ירדתי מן הבמה לאחר שקראתי את דף הגמרא ואת השיעור לא אמרתי.

"האם גם אתה, זוניא, יכול לנהוג כך? בצורה כזו אפשר להיות ראש ישיבה!" - סיים רבי חיים מבריסק את סיפור המעשה.

(משל האבות)

פעם נסע מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל מסלוצק לדרוזגניק, ופגש שם את מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל. פנה אליו רבי חיים ואמר לו: "בוא ואספר לך מעשה שהיה אתי בתחילת היותי ר"מ בוולאז'ין.

"כר"מ צעיר וחדש, היו כדרך הטבע מתנגדים למנויי זה. באחד הימים הראשונים שבהם נתתי את השיעור בישיבה, בהגיע זמן השיעור עליתי לבמה, קראתי את דף הגמרא ולאחר מכן אמרתי - אין לי מה לומר בפניכם על דף זה, וירדתי מן הבמה. ציבור בני הישיבה עמדו כמובן נדהמים לנוכח מחזה זה. כאשר הלכתי לומר את השיעור", הוסיף רבי חיים וסיפר, "היה לי שיעור

פניני הפרשה

האשה הביתה ואמרה לבעלה: "אני מצביעה למפלגה של הרבנים, אני רוצה את הברכה שלהם". אמר הבעל: "בשום אופן! אנחנו מתקדמים, נאורים, ולא חשוכים"... החל ויכוח קשה...

"ראו פלוני שלמד תורה מה נאים מעשיו" - הוראת חכם שגרמה לקידוש ה'

ונקדשתי בתוך בני ישראל (ויקרא כב לב)

אמרה לבעלה: "אני מצביעה למפלגה של הרבנים, אני רוצה את הברכה שלהם". אמר הבעל: "בשום אופן! אנחנו מתקדמים, אנו נאורים ולא חשוכים"... החל ויכוח קשה.

הלכה האשה לרב. אמר לה: "אם זו שאלה של שלום בית, תצביעי כמו בעלך!" כשחזרה הביתה, סיפרה זאת לבעלה. הוא התרגש והתרשם מכך מאד, ואמר: "עכשיו שנינו נצביע למפלגה של הרבנים!"

(נר לשולחן שבת)

סיפר הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל: כאשר נערכו בחירות בליטא החליטו הרבנים להקים מפלגה חרדית. הגאון בעל 'דבר אברהם' זצ"ל הציע להחרים את מי שלא יצביע למפלגתם, אך הרב מפוניבז' שכנע אותו באומרו: "לא זו הדרך, אנחנו נברך את מי שיצביע לנו". הציע אפוא הרב מפוניבז' שבשבת קודש יעשו בכל בתי הכנסת 'מי שברך' למי שיצביע כדעת הרבנים. בשבת, אשה שהיתה בבית הכנסת שמעה את ה'מי שברך', וכשחזרה הביתה

החפצים בחיים - חפץ חיים יומי

כל אחד והאמת שלו...

הצטרפו אלינו ללימוד היומי ב'חפץ חיים'

עליך, אבל כל זאת רק כלפי עצמך באופן אישי ופרטי. יכול אתה להחשיב את הדברים כאמת, ובתנאי שלא יהיה זה על חשבוננו של השני שעליו סופרו הדברים. הוא הרי אינו מחויב לאמת שלך, ובבית דין בוודאי לא תוכל להוציא ממנו ממון מחמת תחושת האמת שבלבך.

בביאורים ומוספים מציינים מדברי 'חפץ חיים' לעיל, שבאופן שמותר לשומע להאמין, ומדובר בשמועה שאם היא אמת מותר לו לשנוא את הנידון מחמתה - אזי אמנם מותר לו לשנוא בלבו את הנידון, אך לצערו ולבזותו בפועל אסור; ועל כך כתב הגר"י הוטנר, שזאת רק באופן שהשנאה שבלבו אינה גורמת צער לחברו [וכגון שהוא אינו חש בה]. אולם אם היא גורמת לו צער - שוב חוזר כאן הכלל של 'לאו כל כמיניה', דהיינו: אין לך זכות לגרום לשני צער מחמת שאתה בוחר להאמין למה שסופר לך עליו.

הסעיפים הנלמדים היום (הלכות רכילות כלל ו' סעיפים ה-ו-ז) עוסקים באופן שבו מותר לקבל רכילות ולהאמין לה: כאשר יש בדברים תועלת לשומע, והמספר נאמן עליו כבי תרי, דהיינו כשני עדים. 'חפץ חיים' מאריך בפרטי ההיתר, אולם מסקנת דבריו הלכה למעשה, שבימינו לא קיימת נאמנות זו, ואף בזמן התלמוד נדיר שיצטרפו כל שאר הפרטים הנדרשים להיתר.

למרות שכאמור דין זה אינו מעשי בימינו, יש לימוד חשוב שאנו יכולים ללמוד ממנו. 'חפץ חיים' מוסיף בהגה"ה, שגם במקרה שמותר לשומע להאמין לדברים, כל ההיתר הוא רק להאמין, אך אסור לו להפסידו בממון או להכותו חס ושלום או לגנותו בדברים עבור זה - "דלאו כל כמיניה להאמין לזה כבי תרי ולגרוע בזה לאחר".

משמעות הדברים - אמנם מותר לך להאמין לפלוני, משום שהוא נאמן

משתנה בהכרח בכל יום - לטובה או חלילה לרעה

מתוך לימוד המוסר היומי בספרי החפץ חיים:

שהסולם יש לו שתי פעולות - או שיורדים עליו ממעלה למטה, או שעולים עליו ממטה למעלה. ועל כן, יתחזק אדם כל יום להוסיף אומץ ביראת ה' ותורתו, לעלות מעלה, כמו שכתוב: אךח חיים למעלה למעלה למעלה למעלה למעלה למעלה, ואז אשרי טוב לו בזה ובבא".

[תורת הבית פרק י]

"צריך האדם לידע שאינו עומד במדרגה אחת, אלא על ידי יצרו שמתגבר עליו בכל יום, ומתחדש עליו בכל יום לפתותו בפנים חדשות - כמו שאמרו חכמינו ז"ל - הוא משתנה תמיד. אם הוא מתגבר על יצרו, מתווספת עליו קדושה, והולך ממטה למעלה; ואם יצרו מתגבר עליו, יורד ממעלה למטה. וכבר ידוע מה שנמצא בספרים הקדושים, שהסולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, שראה יעקב אבינו עליו השלום, הוא מרמז על מין האדם, וידוע

פרשת שבוע

בליל יום הכיפורים, כשהתפילה היתה בעיצומה והקהל עטוף בטליתות, נשמעו לפתע קריאות זעקה: "שריפה! הצריפים עולים באש!..."

הלהבות השתוללו, והגאון הגדול רבי משה שמואל שפירא זצוק"ל התיישב ללמוד את ההלכות

"ומספר עד ראייה להגר"נ לסינגר שליט"א שלמד באותה תקופה בישיבה, כי על אף שהבהלה אחזה את כולם, לא כך היה אצל רבנו, אשר נשאר כדרכו עם יישוב הדעת המופלא שלו, וברגעים אלו בהם נשמעה הזעקה כי אש פרצה, קרא לתלמידו הגר"נ שליט"א ואמר לו: "הרי הלילה עלולים אנשים להיכשל בחילול יו"ט. הבה ונעבור במהירות על כל עיקרי ההלכות". "וכך ישבו רבנו ותלמידו ועברו על ההלכות ביישוב הדעת, ולאחר מכן קם רבנו וניגש בעצמו לפקח על המלאכה. ואמר הגר"נ שליט"א, כי הלא רבנו כבר ידע קודם לכן בע"פ היטב את כל ההלכות הנוגעות לענין, ומצד שני - הרי הישיבה בוערת ויש חשש שההיכל ישרף והישיבה תסגר חלילה. אך רבנו לא איבד את יישוב הדעת אפילו לרגע, ולמד עוד פעם את ההלכות, כי הרי יש כאן חשש חילול יו"ט, ובוודאי יותר טוב ללמוד שוב בקצרה את ההלכות, אף שהיו מונחות בראש היטב עוד קודם לכן. (המבשר תורני)

בְּעֶשְׂרֵי לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הָיָה יוֹם הַכִּיּוּרִים הוּא (ויקרא כג,ז)

"היה זה בראשית ימיה של הישיבה בבאר יעקב. בנייני הישיבה לא היו עשויים מאבן אלא היו צריפים של עץ. ניצוץ קטן שהיה נופל על הצריף, היה בכוחו להבעיר צריף שלם, ומרגע שדלק צריף אחד כבר היתה השריפה מתפשטת לכל הצריפים הסמוכים. "כך אירע פעם בליל יוה"כ. התפילה היתה בעיצומה, הקהל היה עטוף בטליתות וכל אחד היה שקוע בתפילותיו להמתיק את גזר דינו. "לפתע נשמעו קריאות זעקה: "שריפה", הצריפים עולים באש. בני הישיבה רצו מיד לעבודת ההצלה, כל אבא חיפש מיד את בנו: "היכן הם ילדי שלי? אולי ראיתם את אברהמיל שלי?" כל אבא ביקש למצוא את בנו לידו. "הבהלה היתה לנחלת הכל. הצריפים עולים באש, הרי לא ישאר זכר לישיבה והיא לא תוכל להמשיך ולהתקיים. הכל זכרו כמה טרחו להשיג את הכסף לבניית הצריפים וכמה עמל ודמים הושקעו בהם, ועתה, כשלהבות האש מלחכות את בנייני השיבה, הכל יורד לטמיון. מפי כולם נשמעה הזעקה - הישיבה בוערת.